

УДК 72.013

І. В. Булах

*асистент кафедри дизайну архітектурного середовища
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СИМВОЛІЗАЦІЇ АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: у статті надані узагальнені висновки і результати щодо проведеного дослідження символізації архітектурно-художнього образу міського середовища. Запропоновано уточнення термінів "символізація", "міське середовище" і "художній образ". В загальних рисах наведені процеси та принципи символізації, а також представлена структурно-логічна модель символізації.

Ключові слова: символізація, міське середовище, художній образ, теорія архітектури.

Попередньо проведені дослідження [1-13] питання символізації у філософії, образотворчому мистецтві та літературі, а також систематизація досвіду використання засобів символізації в архітектурно-містобудівній теорії та практиці проектування, дозволили уточнити це поняття в контексті формування архітектурно-художнього образу міського середовища. **Символізація** – це творчий процес, причина і кінцева мета створення повноцінного художнього образу шляхом підпорядкування процесів проведення аналогій, визначення схем і алегорій, спрямованих на кардинальне оновлення першообразів міського середовища. При цьому, **міське середовище** розуміється як складна багатшарова система, що інтегрує в собі планувальну форму міста на глобальному рівні, вулиці і майдани, ландшафтну архітектуру і благоустрій території на макрорівні, будівлі і споруди на локальному рівні, міські монументи і скульптури на мікрорівні міста. **Художній образ**, як наслідок дії символізації – це кінцевий результат переосмислення і поступового оновлення першообразів, їх схем та алегорій, до завершення і створення на цій основі багатозначного і складного, виражального і зображального знаку-символу.

В ході дослідження були визначені загальні процеси та етапи символізації, серед яких: аналогізація, схематизація, алегоризація та символізація. **Аналогізація** – процес і перший етап формування нових художніх першообразів міського середовища шляхом виявлення подібності і схожості із відмінними за змістом і формою предметами і явищами, які більш досліджені в інших розділах архітектури і містобудування, в інших галузях

знань. **Схематизація** – процес і друга стадія формування нових архітектурно-художніх образів міського середовища, де відбувається подальше узагальнення і абстрагування результатів аналогізації і відображення основних характеристик першообразів без акцентування їх індивідуальності. **Алегоризація** – пов'язана з індивідуалізацією архітектурно-художнього образу міського середовища на третьому етапі формування нових архітектурно-художніх образів шляхом залучення тілесних форм, для вираження абстрактного і відстороненого змісту схем.

Виділення та систематизація загальних процесів символізації дозволили запропонувати на їх основі основні принципи символізації архітектурно-художнього образу міського середовища, серед яких: комунікативність, трансформативність, комутативність та метафорфічність. **Комунікативність** – принцип зв'язковості між ретельно підібраними аналогіями і їх відповідними першообразами, що стають матеріальними причинами відтворення процесів символізації. **Трансформативність** – як рушійна причина, стимулює й обґрунтовує подальше перетворення конкретних аналогій і первино-отриманих образів, їх абстрактну схематизацію і відсторонений зміст; реалізується шляхом застосування методів подібності і відмінності, роз'єднаності і поєднаності, яким відповідають прийоми типізації і акцентування, класифікації і комбінування схем першообразів. **Комутативність** – принцип взаємозв'язку, що відповідає за "переключення" в аналогіях і схемах раніше набутих змістів і форм за посередництвом нового алегоричного перевтілення першообразів. **Метаморфічність** – принцип інтеграції аналогій, схем і алегорій першообразів у якісно новий і відповідний естетичним цінностям і художнім цілям довершений образ-символ.

На основі проведеного дослідження також запропоновано впровадження ідеалізованої структурно-логічної моделі символізації художніх образів міського середовища, яка узагальнює і поєднує в собі причини і процеси, принципи і методи символізації на різних етапах і рівнях розгортання художнього образотворення, починаючи з першообразів та їх схем і закінчуючи алегоріями і образами-символами міського розпланування, будівель і споруд, а також монументів, скульптур і малих архітектурних форм, що в сукупності формують символічний характер міського середовища. Структура імітаційної моделі описує спочатку зв'язки між аналогіями, котрі поступово набувають результатів-зв'язків у нових значеннях в схематизації і нових змістів в алегоріях, завершуючи опис виникнення метаморфічних знаків (рис. 1). Слід зазначити, що дана модель призначена для імітації процесів поступової символізації як на глобальному, макрорівні, локальному і мікрорівні в цілому, так і для кожного рівня і об'єкта окремо. Логіка побудови, зміст і форма

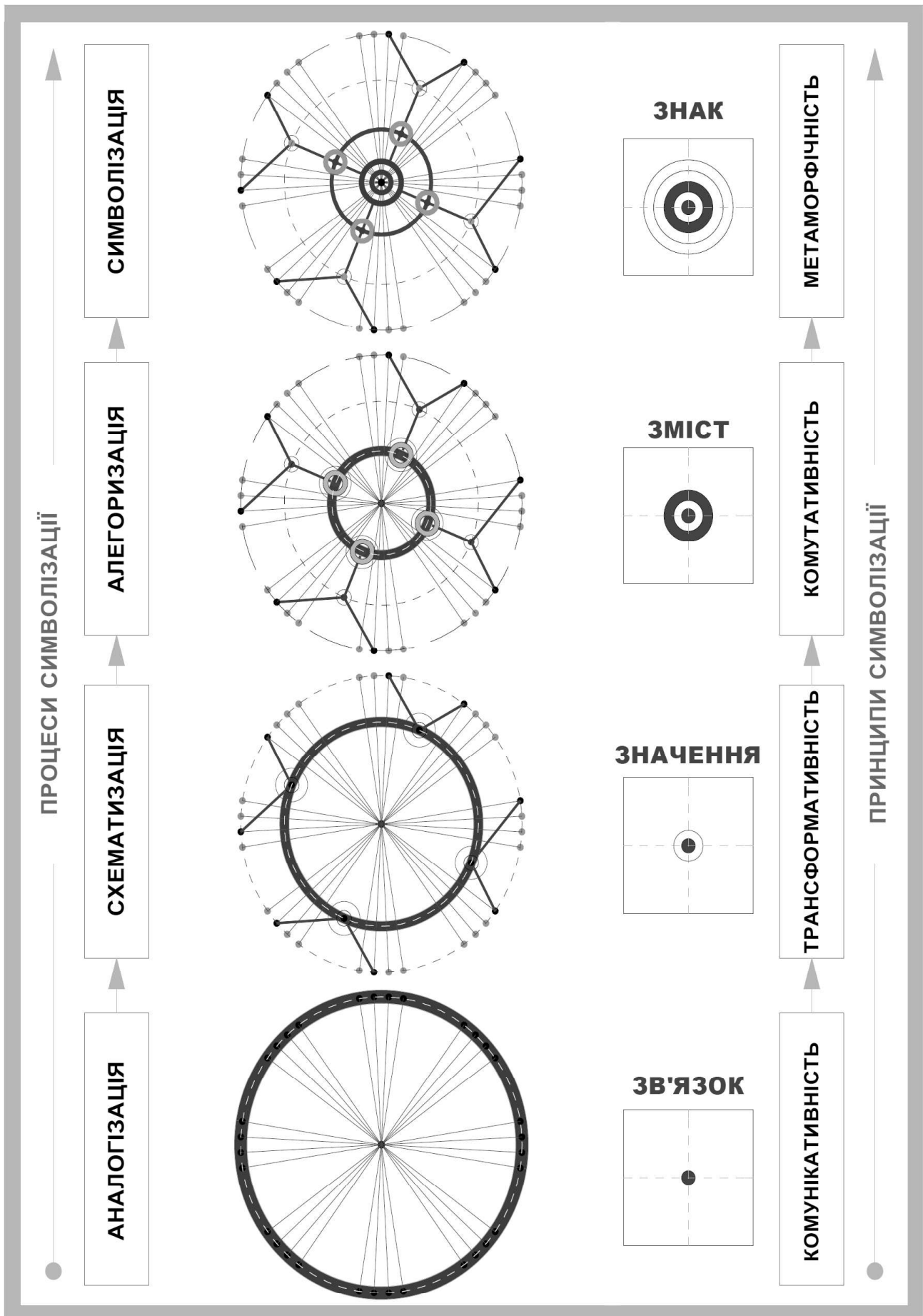

Рис. 1. Модель поступової символізації образу міського середовища

імітаційної моделі дозволяють відстежити всі стадії (процеси), їх реалізацію через відповідні принципи символізації архітектурно-художнього образу:

- починаючи від процесу аналогізації, що підкоряється акцентуванню принципу комунікативності, відбувається пошук і визначення провідних співвідношень між аналогіями, запозиченими із різних сфер матеріального і духовного світів, внаслідок чого фіксуються першообразні зв'язки, котрі отримують первісну символічну форму;
- подальший процес схематизації, що відбувається під проводом принципу трансформативності, звужує пошукове коло, формуючи насичені новим змістом вузли між зв'язками і як наслідок, їх первина символічна форма отримує нове **значення**;
- наступний процес алегоризації, котрий керується принципом комутативності, продовжує звужувати і концентрувати інформаційне коло пошуку за рахунок трансформації первинних образів-зв'язків й їх схематичних значень у нові **змісти** алегоричних форм подальшої символізації архітектурно-художнього образу міського середовища;
- останній етап символізації, що спирається на принцип метаморфічності, остаточно фільтрує, ущільнює, концентрує й очищує від зайвого попередньо отримані змісти і, як наслідок, відбувається їх переродження у символічний **знак-образ**.

У такому вигляді, модель символізації архітектурно-художнього образу міського середовища узагальнює матеріальні, рушійні, формальні і цільові причини образотворення, в якості котрих виступають процеси і стадії аналогізації, схематизації, алегоризації і символізації, що ієрархічно підпорядковані мікро-, локальному, макро- і глобальному рівням розгортання середовищних образів.

Детальний аналіз образотворчих перетворень на локальному, макро- і глобальному рівнях символізації, проведений на прикладі м. Києва, засвідчив наявність ознак символічного підходу в окремих архітектурно-містобудівних проектних пропозиціях ("Коло київських міських брам: середовище нових майданів"; схема "висотної корони" розташування висотних будівель; пропозиція по забудові Рибальського півострова "Сіті-центр") (рис. 2, 3). Цей підхід відобразився у стадіях поступового розгортання процесу аналогізації та принципу комунікативності, потім схематизації і трансформативності, алегоризації і комутативності, і, нарешті, символізації і метаморфічності архітектурно-художнього образу. При цьому виявлений системний і постадійний розвиток закінчився утворенням символічного знаку-образу на більш високому рівні міського планування, таким чином охопивши три містобудівні рівня символізації (локальний, макрорівень і глобальний).

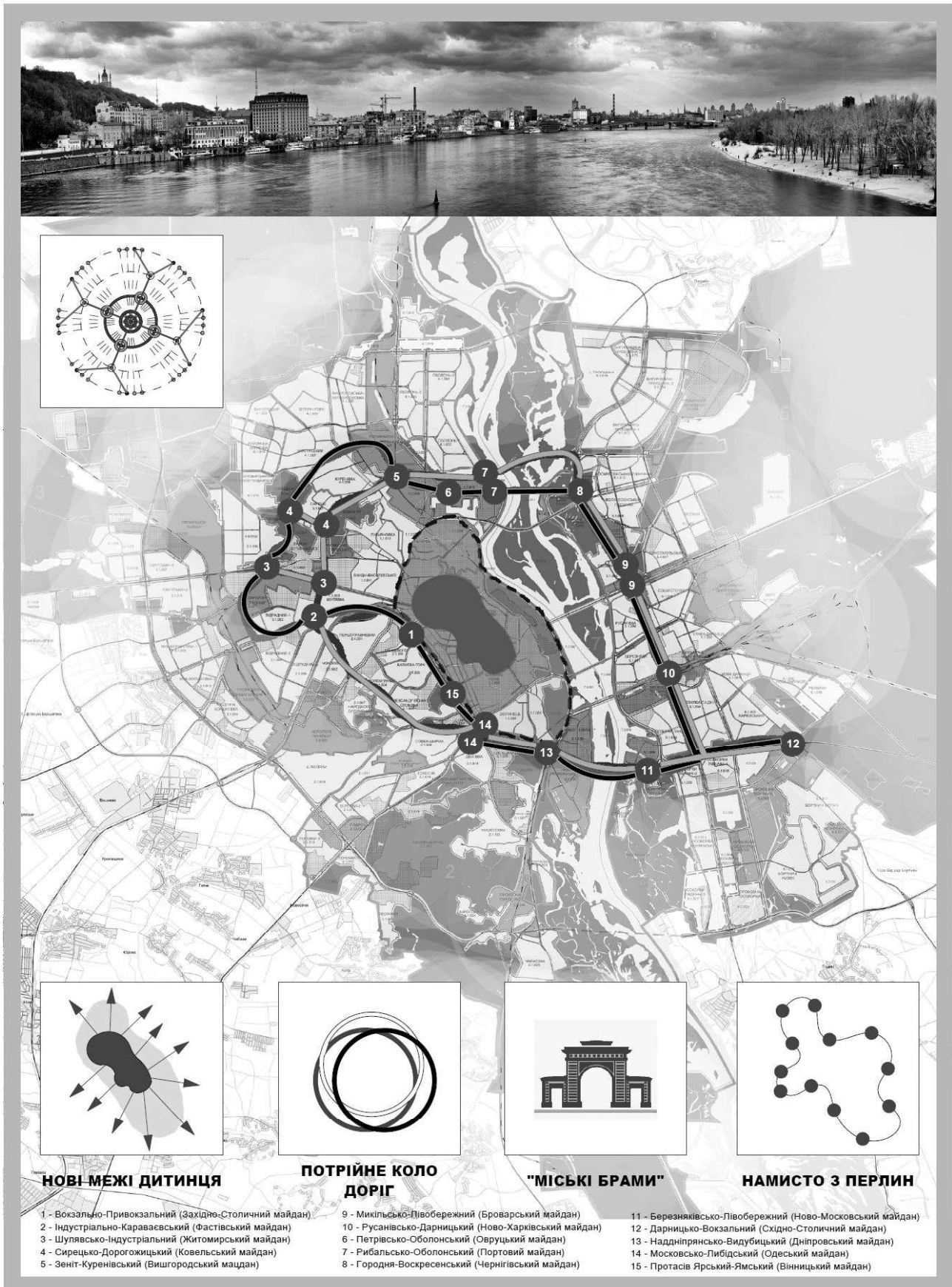

Рис. 2. Коло ділянок нових майданів у схемі міського планування м. Києва ("Київське намисто")

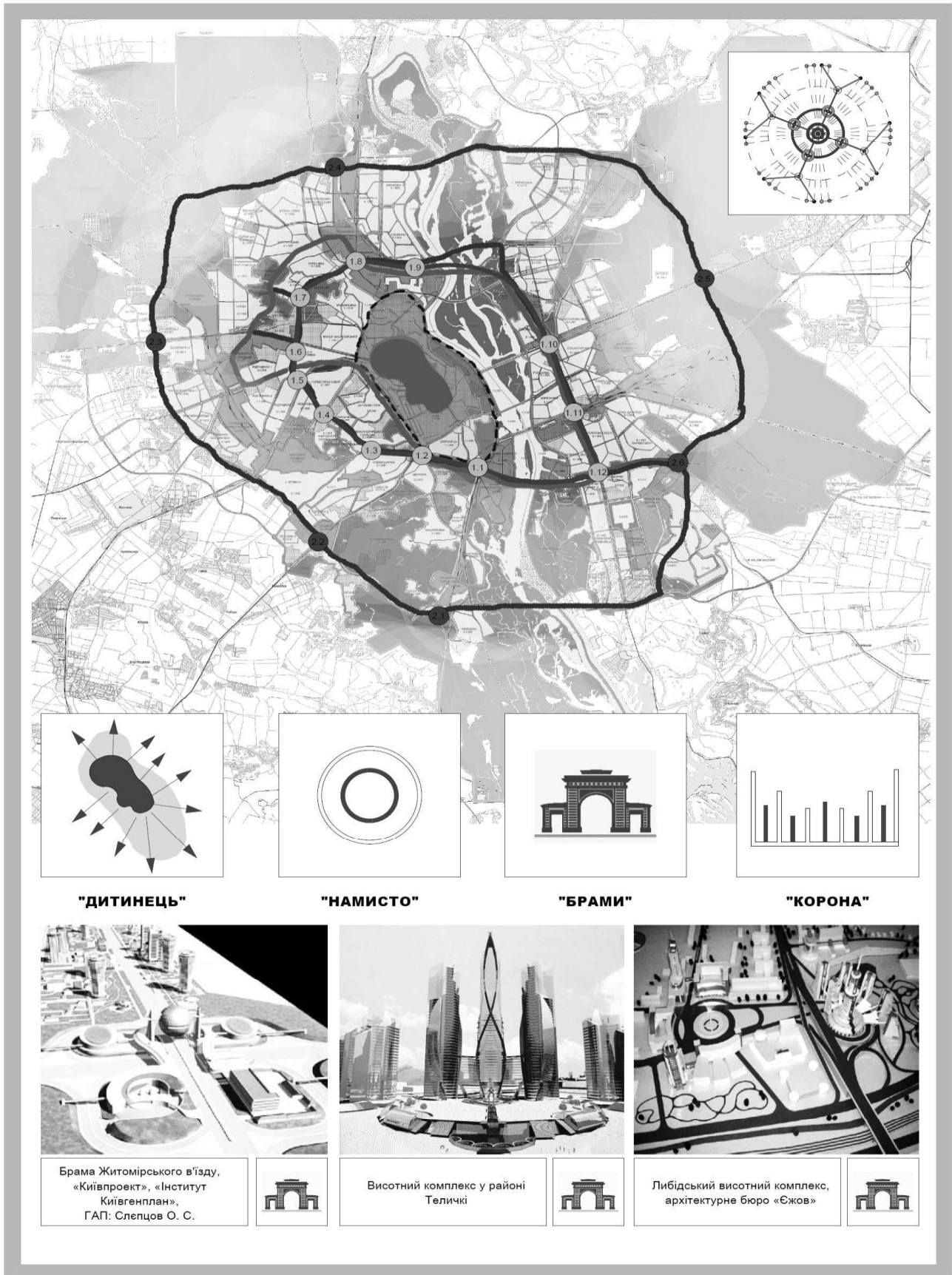

Рис. 3. Символізація художніх образів міського середовища у схемі розміщення висотної забудови м. Києва

Список літератури:

1. Булах І. В. Теоретичний досвід символізації у креативному урбанізмі / І. В. Булах // Монографія. За заг. ред. Б. С. Черкеса та Г. П. Петришин. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. - С. 577-583.
2. Булах І. В. Символ і символізація у філософсько-теоретичних дослідженнях, у мистецтві й архітектурі / І. В. Булах // Наук.-техн. збірник: Сучасні проблеми архітектури та містобудування / Відпов. ред. М. М. Дьомін. – К.: КНУБА, 2008. - №20. – С. 24-35.
3. Булах І. В. Символ і символізація у теоретичних дослідженнях / І. В. Булах // Наук.-техн. збірник: Сучасні проблеми архітектури та містобудування / Відпов. ред. М. М. Дьомін. – К.: КНУБА, 2009. - №22. – С. 37-62.
4. Булах І. В. Символ і символізація у філософсько-теоретичних дослідженнях, у мистецтві й архітектурі / І. В. Булах // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Текст]: зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка – Х.: ХДАДМ, 2009. – С. 12-16.
5. Булах І. В. Символ і символізація у теоретичних дослідженнях в епоху Відродження і Бароко (XV – поч. XVIII ст.) / І. В. Булах // Наук.-техн. збірник: Сучасні проблеми архітектури та містобудування / Відпов. ред. М. М. Дьомін. – К.: КНУБА, 2010. – №24. – С. 63-67.
6. Булах І. В. Символ і символізація у теоретичних дослідженнях епохи Просвіти (XVIII – поч. XIX ст.) / І. В. Булах // Наук.-техн. збірник: Сучасні проблеми архітектури та містобудування / Відпов. ред. М. М. Дьомін. – К.: КНУБА, 2010. – № 25. - С. 10-18.
7. Булах І. В. Символ і символізація у теоретичних дослідженнях Постмодернізму (XX ст.) / І. В. Булах // Наук.-техн. збірник: Сучасні проблеми архітектури та містобудування / Відпов. ред. М. М. Дьомін. – К.: КНУБА, 2011. – № 26. - С. 9-18.
8. Булах І. В. Символізація художніх образів сучасного архітектурного середовища / І. В. Булах // Наук.-техн. збірник: Сучасні проблеми архітектури та містобудування / Відпов. ред. М. М. Дьомін. – К.: КНУБА, 2014. – №36. - С. 11-16.
9. Булах І. В. Символізація художніх образів у містобудуванні / І. В. Булах // Наук.-техн. збірник: Містобудування та територіальне планування / Відпов. ред. М. М. Осетрін. - К.: КНУБА, 2014. - №51. - С. 24-30.
10. Булах І. В. Конкурсне проектування як важливий засіб професійної підготовки студентів архітектурних спеціальностей / І. В. Булах // Наук.-техн. збірник: Сучасні проблеми архітектури та містобудування / Відпов. ред. М. М. Дьомін. – К.: КНУБА, 2015. – № 38. - С. 3-11.
11. Bulakh I. Symbol and methods of symbolizing in architecture and town-planning

XV-XVIII century / I. Bulakh // Innovative development trends in modern technical sciences problems and prospects / Science editor A. Burkov. – San Francisco, California: B&M Publishing, 2013. – p. 12-14.

12. Булах І. В. Загальні положення символічного підходу до формування і розвитку архітектурно-планувального образу міського простору / І. В. Булах // Zbiór raportów naukowych "Informacja naukowa i techniczna w planowaniu oraz realizacji badań i wdrożeń projektów". (29.09.2014 - 30.09.2014) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2014. - str. 22-30.
13. Булах І. В. Роль містобудівної та архітектурної символізації в ревіталізації центральної частини м. Києва в рамках міжнародного конкурсу "Територія Гідності" / І. В. Булах // Zbiór raportów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej "Aktualne naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka" (29.06.2015 - 30.06.2015) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. - str. 5-9.

Аннотация

В статье предоставлены обобщенные выводы и результаты проведенного исследования символизации архитектурно-художественного образа городской среды. Предложено уточнения терминов "символизм", "городская среда" и "художественный образ". В общих чертах приведены процессы и принципы символизации, а также представлена структурно-логическая модель символизации.

Ключевые слова: символизация, городская среда, художественный образ, теория архитектуры.

Abstract

Provided findings and results on the study symbolization architectural and artistic image of the urban environment. A clarification of the terms "symbolism", "urban environment" and "character." In general terms, principles and processes are symbolization, and provided structural and logical model symbolization.

Keywords: symbolism, urban environment, character, theory of architecture.